

A NYELVI ALAPÚ DISZKRIMINÁCIÓ PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉSBEN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA

Jánk István

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Kulcsszavak: nyelvi diszkrimináció; lingvicizmus; pedagógiai értékelés

Az oktatás és nevelés folyamatában a tanári mérést (és értékelést) számos tényező (pl. szociális háttér, holdudvar-hatás, beskatulyázás) torzítja, aminek következtében a tanuló értékelése nem minden esetben az ő valódi tudását tükrözi. Ezen torzító tényezők közé tartozik az a jelenség, amikor az otthonról hozott nyelvváltozatot a tanárok – saját nyelvváltozatukhoz viszonyítva – megbélyegzik, illetve, a hipotézisem szerint, a pedagógiai értékelés során ezen nyelvváltozat alapján ítélik meg a tanulók teljesítményét olyan esetekben (is), amelyek során az ismeret jellegű tudást kívánják mérni. Éppen ezért kutatásomban azt vizsgálom, hogy az értékelés validitását (érvényességét) mennyiben befolyásolja a tanuló alapnyelve, valamint a tanár ehhez kapcsolódó attitűdje azokban a helyzetekben, amikor a tanár a tanuló tárgyi tudását kívánja mérni egy-egy szóbeli beszédprodukció által. Vagyis a kutatás arra keresi a választ, hogy a nyelvi alapú diszkrimináció (lingvicizmus) jelen van-e a tanuló teljesítményének megítélésekor, mérésekor a verbális produkciók esetében, és ha igen, akkor milyen mértékben. A pedagógus sokszor nem is sejti, hogy nyelvi alapon diszkriminál, nincs tudatában annak, hogy a pedagógiai értékelés – legyen az szóbeli visszacsatolás vagy egy felelet értékelése – során a tanulót az általa használt nyelvváltozat alapján ítéli meg. Éppen ezért, ha a nyelvi alapú diszkrimináció pedagógiai gyakorlatban való megjelenését kívánjuk vizsgálni, nem hagyatkozhatunk a tanár önbevallására; olyan módszerre van szükségünk, aminek segítségével a tanár tudtán kívül térképezhetjük fel az ő nyelvi attitűdjét. Többek között ennek következtében a hagyományos kutatási módszerek nem elégségesek egy nagyobb számú mintán végzett kutatáshoz, azaz egy, az eddigiektől eltérő módszer szükségeltetik, ami az ügynökvizsgálat egy több aspektus tekintetében átalakított változata. Az előadás során e módszerről, ennek első teszteléséről lesz szó.